

УКРАЇНСЬКА МОВА: ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА

матеріали

Всеукраїнської науково-практичної конференції
(до 80-річчя від дня народження Володимира ВЛАСЕНКА)

**ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ФІЛОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА МЕТОДИКИ ЇЇ
НАВЧАННЯ**

УКРАЇНСЬКА МОВА: ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА

матеріали

Всеукраїнської науково-практичної конференції

**(до 80-річчя від дня народження Володимира
ВЛАСЕНКА)**

(15 січня 2026 року)

Житомир 2026

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Житомирського державного університету
імені Івана Франка
(протокол № 8 від 27 березня 2026 року)*

Рецензенти:

Гороф'янюк І. В., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського;

Тищенко Т. М., кандидат філологічних наук, доцент, в. о. завідувача кафедри української мови та методики її навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Щербина Т. В., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри українського мовознавства і прикладної лінгвістики Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького;

Яшук А. В., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови Житомирського державного університету імені Івана Франка.

С45 Українська мова: історія, теорія, практика : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (до 80-річчя від дня народження Володимира Власенка) (15 січня 2026 р., м. Житомир) / за заг. ред. Г. І. Гримашевич; відп. за вип. Н. М. Дяченко, М. В. Шарапа. Житомир, 2026. 144 с.

У збірнику вміщено наукові роботи викладачів, учителів, аспірантів, магістрантів, студентів та учнів, у яких порушено актуальні проблеми зі стилістики, лексикології, фразеології, граматики, діалектології, історії мови, ономастики, лінгводидактики.

Призначений для науковців, учителів-словесників, студентів-філологів та всіх, хто цікавиться проблемами української мови.

Статті друкуються в авторській редакції. Відповідальність за зміст матеріалів і правильність цитування несуть автори.

ЗМІСТ

Шостак-Тюфанова Н. М. СПОГАД ПРО ДОБРОДІЯ.....	6
Лісовський Б. А. СПОГАД ПРО ВЧИТЕЛЯ.....	8
Основні наукові праці ВОЛОДИМИРА ВАСИЛЬОВИЧА ВЛАСЕНКА.....	9
Білошицька Ю. М. ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ СТАРШИХ КЛАСІВ.....	12
Вдовіна С. О. ГРАФІЧНЕ ОФОРМЛЕННЯ НОВІТНІХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У СУЧАСНИХ МЕДІА.....	14
Вегеш А. І. ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНІ АНТРОПОНІМИ В РОМАНІ «ФЕЛІКС АВСТРІЯ» СОФІЇ АНДРУХОВИЧ – ВАГОМІ ХУДОЖНІ ВИРАЖАЛЬНІ ЗАСОБИ.....	17
Весельська Г. С. СПОЛУЧНИКИ СУРЯДНОСТІ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ: ДІАХРОНІЧНИЙ АСПЕКТ.....	21
Волотівська І. В. ТЕМАТИЧНА ГРУПА ЛЕКСИКИ «МЕДИЦИНА» В РОМАНІ МАКСА КІДРУКА «НЕ ОЗИРАЙСЯ І МОВЧИ».....	25
Вольська Ю. В. ПРОЄКТНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ТА МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ.....	27
Гримашевич Г. І. НАУКОВА СПАДЩИНА В. В. ВЛАСЕНКА В КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	30
Густі І. І., Фабіян М. Ю., Барань Є. Б. ВПЛИВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НА МОВОВЖИВАННЯ ПЕДАГОГІВ ЗАКАРПАТТЯ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З УГОРСЬКОЮ МОВОЮ НАВЧАННЯ.....	33
Демчук А. А. ВЗАЄМОДІЯ ЛІТЕРАТУРНОЇ НОРМИ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ДІАЛЕКТІВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ.....	37
Добровольська І. В. РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ДІАЛЕКТИЗМІВ ГОВОРІВ ПІВДЕННО-ЗАХІДНОГО НАРІЧЧЯ В ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ ГАЛИНИ ПАГУТЯК.....	38
Дроботенко В. Ю. КОНЦЕПТ «КИЇВ» У МЕТАФОРНИЧНІЙ НОМІНАЦІЇ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО МЕДІАДИСКУРСУ: ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІР.....	40
Дяченко Н. М., Фальківська Л. П. КОНЦЕПТ «СОН» В УКРАЇНСЬКІЙ ФРАЗЕОЛОГІЇ.....	43
Ковтунович А. Р. ЛІНГВІСТИЧНИЙ ЛАНДШАФТ РЕЛІГІЙНИХ ГРОМАД МІСТА ХУСТ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	45
Кордош І. І., Барань Є. Б. ОСОБЛИВОСТІ МОВНОГО ЛАНШАФТУ ПІЙТЕРФОЛВІВСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ ГРОМАДИ БЕРЕГІВСЬКОГО РАЙОНУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	51
Кульбіда І. М. КУЛІНАРНІ НОМІНАЦІЇ ЯК МАРКЕРИ ЛОКАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ (НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРОК ПРО ЛЬВІВ).....	56

Лісняк Н. І. МІКРООЙКОНІМІЯ СЕЛА ЗАЛАВ'Є ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	59
Лісовський Б. А. ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ЛІНГВІСТИЧНО-МОВОЗНАВЧОГО ВНЕСКУ ВОЛОДИМИРА ВЛАСЕНКА З МАЛИНА: МІСЦЕ, РОЛЬ, ЗНАЧЕННЯ.....	62
Маргітич К. Є., Молнар А. Ф. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГОДОНІМІВ УГОРЩИНИ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗАКАРПАТТЯМ.....	67
Махневич Т. С. ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ФЕМІНІТИВІВ ІЗ СУФІКСАМИ -ЕС(А), -ИС(А) В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ.....	70
Мошак А. М. ЕВОЛЮЦІЯ ЗНО ЯК ІНСТРУМЕНТУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНОГО ДОСТУПУ ДО ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ВИКЛИКІВ.....	72
Надточій Д. А. ПОСТРЕДАГУВАННЯ МАШИННОГО ПЕРЕКЛАДУ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ТЕРМІНІВ.....	75
Наконечна Л. Б. ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЛІТЕРАТУРНОГО МОВЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ НА ФОНІ ВИРАЗНОГО ДІАЛЕКТНОГО МОВЛЕННЯ: ОГЛЯД ПРОБЛЕМИ.....	77
Неліпа В. С. КВІТИ ЯК ОБРАЗИ-СИМВОЛИ В ПОЕЗІЯХ КАТЕРИНИ ВЕРБІВСЬКОЇ.....	81
Нодь Ю. О., Барань Є. Б. УГОРСЬКА МОВА ЯК СКЛАДОВА В МОВНОМУ ЛАНДШАФТІ СЕЛА ЧЕПА БЕРЕГІВСЬКОГО РАЙОНУ.....	85
Павлушенко О. А. ПОНЯТТЄВЕ Й ЗМІСТОВЕ НАПОВНЕННЯ КОНЦЕПТУ ВЛАДА В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬНОМУ ДИСКУРСІ.....	90
Певсе А. А., Лібак Н. А. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З УГОРСЬКОЮ МОВОЮ НАВЧАННЯ.....	93
Певсе А. А., Штефуца В. Е. ПЕРЕВАГИ УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКОЇ ДВОМОВНОСТІ В МОВНІЙ ОСВІТІ ТА МІЖКУЛЬТУРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ.....	95
Попадинець М. В. КОМУНІКАТИВНА ВВІЧЛИВІСТЬ У ВІЙСЬКОВОМУ ДИСКУРСІ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ.....	98
Попович Н. В. ВПЛИВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НА МОВОВЖИВАННЯ МЕШКАНЦІВ КОСОНСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ ГРОМАДИ БЕРЕГІВСЬКОГО РАЙОНУ (РЕЗУЛЬТАТИ АНКЕТНОГО ОПИТУВАННЯ).....	101
Похилюк А. Г. ХУДОЖНІЙ СВІТ ДРАМИ-ФЕЄРІЇ ЛЕСІ УКРАЇНКИ «ЛІСОВА ПІСНЯ»: ІНТЕГРАЦІЯ МІФОПОЕТИКИ, СИМВОЛІКИ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ ЧУТЛИВОСТІ В СУЧАСНІЙ ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС.....	106
Похилюк О. М. ЕМОЦІЙНЕ ТА СИМВОЛІЧНЕ НАВАНТАЖЕННЯ СИНТАКСИЧНИХ СТРУКТУР ПОЕТИЧНОГО МОВЛЕННЯ.....	109
Прощаликіна Є. А. ФУНКЦІЙНО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІТЕРАТУРНИХ ОНІМІВ.....	112
Резнік А. П. ОЦІННИЙ КОМПОНЕНТ У СТРУКТУРІ ГЕНДЕРНО МАРКОВАНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ.....	115

Скрипник Н. І., Когутюк О. В., Скрипник М. І. МОВНО-МОВЛЕННЄВА ОСОБИСТІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВОДИДАКТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	117
Титаренко В. М., Фальківська Л. П. ЗАПОЗИЧЕНІ ПРИЙМЕННИКИ ТА СПОЛУЧНИКИ В ПІВНІЧНОУКРАЇНСЬКИХ ПАМ'ЯТКАХ XVI–XVII СТ.....	121
Харчук Л. В. ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ У ЦИФРОВОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	124
Шевчук А. Ю. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ЛЕКСИКИ І СТИЛІСТИКИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ З ВИКОРИСТАННЯМ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ С. АНДРУХОВИЧ.....	127
Шитик Л. В., Антосина О. О. ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ОБРАЗЛИВОГО КОНТЕНТУ СТОСОВНО ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	130
Штефанюк М. О. ПОЗИВНІ ЯК ФОРМА ВТОРИННОЇ НОМІНАЦІЇ ВІЙСЬКОВИКІВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	134
Ящук Л. В. ПРИЗВИЩА ЖИТОМИРЩИНИ, ПОХІДНІ ВІД НАЗВ ОСІБ ЗА СОЦІАЛЬНО-МАЙНОВИМ І СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИМ СТАНОВИЩЕМ (НА МАТЕРІАЛІ КНИГ «РЕАБІЛІТОВАНІ ІСТОРІЮ. ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСТЬ».).....	139

ЕМОЦІЙНЕ ТА СИМВОЛІЧНЕ НАВАНТАЖЕННЯ СИНТАКСИЧНИХ СТРУКТУР ПОЕТИЧНОГО МОВЛЕННЯ

Синтаксис поетичного мовлення постає не лише як сукупність граматичних правил, а як складний механізм художньої експресії, де кожна одиниця мови виконує особливе емоційне та символічне завдання. Розуміння поетичного тексту вимагає від реципієнта особливої уваги до архітектоніки фрази, адже «щоби зрозуміти його поезію, недостатньо просто її прочитати, – потрібно брати до уваги кожне слово, павзу та розділовий знак» [3, с. 14]. Саме через специфічну побудову речення «майстер слова... намагається «видобути» з кожної мовної одиниці максимальний семантико-стилістичний ефект і разом з тим уміло реалізувати її експресивні потенції» [4, с. 10]. Синтаксичні структури у вірші стають тим середовищем, де думка набуває візуальних та акустичних обрисів, перетворюючись на «картину, намальовану словами-мазками», де «кожне слово – як стріла в суть» [4, с. 5].

Емоційне навантаження синтаксису найвиразніше виявляється через категорію мовного контрасту, що структурує ментальний простір твору та діє як багат шаровий механізм. Контраст у синтаксичних опозиціях не є лише зовнішнім засобом виразності, а постає як «механізм психоемоційного залучення, який дає змогу актуалізувати трагічні, драматичні чи парадоксальні змісти» [5, с. 210]. У поетичному тексті це явище одночасно охоплює декілька площин, оскільки воно «діє одночасно на різних рівнях – семантичному, когнітивному, прагматичному та емоційному» [5, с. 213], що дозволяє автору не просто зіставляти мовні одиниці, а активно моделювати рецепцію адресата. Завдяки різким зіставленням та синтаксичним паралелям «контраст активує смислову напругу, яка інтерпретована адресатом не як нейтральна інформація, а як значення, що перебуває у стані конфлікту або порівняльного тла» [5, с. 208].

Особливе символічне навантаження в такому разі має аксіологічний аспект, де синтаксична опозиція «служує інструментом акцентуалізації й уточнення ціннісних орієнтирів, які визначають ставлення мовця й аудиторії до явищ і подій» [5, с. 213]. Це перетворює структуру речення на своєрідний «маяк» у мовленні, який допомагає виокремити смисловий центр поезії. Такий підхід забезпечує ефект інтенсивної взаємодії між текстом та внутрішнім світом читача, де «емоційна та експресивна функції контрасту виявляються завдяки конотативно маркованим мовним засобам і драматизації висловлення» [5, с. 206], що створює підсилений психологічний ефект та сприяє глибокому емоційному зануренню у філософський підтекст твору. Кожна зміна темпу, порядку слів чи протиставлення понять стає не просто граматичною зміною, а усвідомленим сигналом для інтерпретації складних етичних та емоційних станів митця.

Символічне значення синтаксису в сучасній поезії, особливо в контексті воєнних та соціальних потрясінь, часто виявляється через деструкцію звичних форм. Постмодерна поетика використовує «розщеплений синтаксис, алогічні форми» як спосіб передати відчуття розладу буття, оскільки «постмодернізм трактує світ, як хаос завдяки безладу літературного письма» [1, с. 9]. Така фрагментарність стає символом розірваності свідомості, відображаючи процес «дегуманізації мистецтва», де автор через структурний злам демонструє «іронічне ставлення до авторитетів» [1, с. 9], руйнуючи тотальність попередніх ідеологічних канонів. У воєнній ліриці синтаксис стає знаряддям фіксації травматичного досвіду, де через специфічні побудови задається «парадоксальна формула буття на війні, яка слугує не лише емоційним маркером, а й основою формування ідентичності» [5, с. 211]. У цьому контексті мова перестає бути прозорою, вона маркує «різницю у способі називання і розпізнавання» [5, с. 211], де розрив фрази або її раптове уривання увиразнюють межу між особистим переживанням та технічним знеособленням ворога чи жертви. Подібний синтаксичний аскетизм та акцент на пунктуації стають художнім «уособленням трагічного світовідчуття, яке породили соціальні катаклізми та духовна криза» [3, с. 14]. Проте навіть у стані такого контрольованого «хаосу» поетичне мовлення зберігає здатність до творення нових смислів через інтуїтивне поєднання розрізнених елементів, що дозволяє автору вибудувати нову цілісність у межах своєї художньої системи.

Водночас символізм синтаксису може ґрунтуватися на регенерації міфологічних та класичних традицій, де структура речення стає формою «міфологічного оніризму», що поєднує реальність із простором сновидінь. У вершинних творах поети прагнуть реалізувати «єдність, яка для них була основною: магії та гри, містики й мовлення» [2, с. 16]. Це виявляється у створенні «віршів, простих за змістом та прозорих за формою, де на властиву фольклору мелодійність накладена вишуканість, характерна поезіям Ренесансу» [2, с. 16]. Синтаксична архітектоніка в такому разі перетворюється на інструмент «концептуального моделювання мовної картини світу» [4, с. 2], де кожен елемент слугує відновленню втраченого сакрального зв'язку людини з Універсумом. Через особливу побудову фрази автор моделює «вторинну, індивідуально-авторську модель дійсності» [4, с. 15], де природа через синтаксично виражену персоніфікацію постає як «жива, мисляча, здатна до діалогу з людиною» [4, с. 28].

Символічне навантаження тут не обмежується лише прямим значенням слів, адже синтаксис охоплює «кожне слово, павзу та розділовий знак», що є необхідним для розкриття «мотивів, що віддзеркалюють страждання, пошук сенсу буття та внутрішню боротьбу» [3, с. 14]. Поетичне речення в такому контексті функціонує як «текст-видіння», де занурення в ірраціональне «не є чимось випадковим чи надуманим» [2, с. 12], а граматична структура набуває ознак ритуальності або молитви. Ритмічні повтори та специфічна інтонація стають символічним кодом повернення до першовитоків духовності, де синтаксис є як «універсальний механізм концептуалізації дійсності» [4, с. 56], що забезпечує цілісність авторського світобачення. У цій системі синтаксичні конструкції нагадують «картину, намальовану словами-мазками» [4, с. 5], де відсутність зайвої «позолоти» в структурі фрази підкреслює філософську

глибину твору. Отже, синтаксис стає не просто способом зв'язку слів, а «міфологічним концептом» [2, с. 7], що відображає прагнення митця вийти за межі буденного раціоналізму до вищих пластів духовного існування.

Отже, емоційне та символічне навантаження синтаксису в поезії є визначальним чинником формування ідіостилю митця. Синтаксичні одиниці перестають бути лише засобами передачі інформації, перетворюючись на інструменти «педагогічного брендування» почуттів та знань. Використання метафоричних переносів, контрастних структур та оніричних елементів дозволяє автору моделювати унікальну мовну картину світу, яка забезпечує «цілісність індивідуально-авторської системи» [4, с. 56] та глибокий резонанс у свідомості адресата. Поетичний синтаксис – це не просто форма, а живе дихання смислу, зафіксоване в слові.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Антоненко Ю. О. Протистояння імперській ідеології в постмодерній поезії С. Жадана. *Українське слово в науковому вимірі: збірник тез доповідей Всеукраїнської наукової конференції (м. Кривий Ріг, 29–30 жовтня 2025 року)*. Кривий Ріг: КДПУ, 2025. С. 7–12.

2. Баняс В. В. Син вогню: Міфологічний оніризм у творчості Жерара де Нерваля. *Міфотерапія. Жерар де Нерваль в українському літературознавстві : журнал-монографія / укладачі В. Баняс і Н. Баняс*. Берегове: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, 2025. С. 3–11.

3. Беш В. Екзистенційне світовідчуття в ліриці Євгена Плужника. *Словесна творчість: інтерпретації на перехресті традицій і сучасності: матеріали II Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (13 травня 2025 року) / за заг. ред. О. І. Старости та М. І. Любінецької*. Тернопіль: ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2025. С. 14–16.

4. Северенюк К. О. Метафора у творах М. Дочинця: різновиди, функції, граматичні особливості: магістерська робота на здобуття освітнього ступеня магістра (спеціальність 035 Філологія). Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2025. 65 с.

5. Юлдашева Л. П. Функційне навантаження мовного контрасту. *Нова філологія: збірник наукових праць*. 2025. № 99. С. 206–214.